



ความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล
โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง

Parents' Opinions on Promoting Empathy in Preschoolers at
Anubanwatnangnong School

ชนนิกันต์ ลาดาดอก¹ และ ศศิลักษณ์ ขยันกิจ^{2*}
Chonnikan Ladadok¹ and Sasilak Khayankij^{2*}

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล โรงเรียนอนุบาลวัดนางนองใน 3 ด้าน ได้แก่ การเป็นแบบอย่างทางอารมณ์และสังคม การสร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็ก และการขยายประสบการณ์ ตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองเด็กอนุบาล โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 200 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่าความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การสร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็กมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงที่สุด ($M = 4.41$) รองลงมาคือ การขยายประสบการณ์ ($M = 4.24$) และการเป็นแบบอย่างทางอารมณ์และสังคม ($M = 4.14$) ตามลำดับ

คำสำคัญ : การส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น, ความคิดเห็นของผู้ปกครอง, เด็กวัยอนุบาล

¹ นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Graduate Student of Early Childhood Education Division, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chulalongkorn University, E-mail: chk.ladadok@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Lecturer of Early Childhood Education Division, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chulalongkorn University
E-mail: sasilak.k@chula.ac.th

* Corresponding author

Abstract

The purpose of this research was to study parents' opinions on promoting empathy in preschoolers at Anubanwatnangnong School. Three aspects were comprised being an emotional and social role models, interacting with children, and expanding learning opportunities. Samples were 200 preschool parents in Anubanwatnangnong School by using Stratified sampling. The research tool was a questionnaire. The data was analyzed using percentage, means, and standard deviation. The research findings found that parents' opinions on promoting empathy in preschoolers in Anubanwatnangnong School in all 3 aspects performed at a high level ($M = 4.24$). Regarding each aspect, it was found that interacting with children was the highest mean score ($M = 4.41$), followed by expanding learning opportunities ($M = 4.24$), and being an emotional and social role model ($M = 4.14$).

Keywords: promoting empathy, parents' opinion, preschoolers

บทนำ

ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่สำคัญของการพัฒนาเด็ก เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่เด็กจะมีพัฒนาการที่เติบโตอย่างรวดเร็ว เป็นช่วงวัยที่ควรได้รับการดูแลและส่งเสริมเป็นพิเศษ เพื่อเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนาตลอดชีวิต งานวิจัย พบว่า เด็กที่สุขภาพจิตดี อารมณ์ดี มีความสุข จะแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการเรียนสูง มีทัศนคติที่ดีต่อการมาโรงเรียน อยู่ร่วมกับผู้อื่นในชั้นเรียนได้ดี และประสบความสำเร็จในการเรียน มากกว่าเด็กที่มีสุขภาพจิตไม่ดี (Ho & Funk, 2018)

ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ผู้คนในสังคมต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นั้นส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการควบคุมอารมณ์ และการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมมากขึ้น (Sellers et al., 2015) ได้แก่ ปัญหาด้านอารมณ์ ปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคม ปัญหาพฤติกรรมเกรี้ยว และปัญหาพฤติกรรมทำร้ายผู้อื่น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ อาจส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรงมากขึ้น พฤติกรรมที่เป็นปัญหาในเด็กวัยอนุบาล ได้แก่ พฤติกรรมก้าวร้าว การก่อกวน การขว้างปา ทำลายข้าวของ และการแยกตัวออกจากสังคม พฤติกรรมเหล่านี้ จะรบกวนกิจกรรมในชั้นเรียน ทำให้เด็กไม่สามารถร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนได้ ส่งผลต่อเด็กในชั้นเรียน และครูผู้ควบคุมชั้นเรียน ทุกวันนี้พบปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าวได้มากขึ้นในเด็กวัยอนุบาล และมีความรุนแรงมากขึ้น จากงานวิจัยของ ญาณี เหล่าวิริยะรัตน์ (2552) เรื่องการเล่นบำบัดที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กอนุบาล พบว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การทำร้ายผู้อื่น และการไม่แบ่งปันสิ่งของ

ข้อมูลจากรายงานสมุดพัฒนาการเด็กวัยอนุบาล โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง ประจำปีการศึกษา 2561-2563 พบว่า เด็กมีปัญหาด้านพฤติกรรมทางสังคมเพิ่มขึ้นทุกปี ได้แก่ พฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมก่อกวนผู้อื่น พฤติกรรมการแยกตัวออกจากกลุ่ม โดยพฤติกรรมดังกล่าวส่งผลให้เกิดการรบกวนในชั้นเรียนเป็น

อย่างมาก ส่งผลให้ครูเกิดความยากลำบากในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน และส่งผลกระทบต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียนอีกด้วย

แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมด้านอารมณ์ และสังคมเพื่อป้องกันพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กวัยอนุบาล คือ การส่งเสริมให้เด็กวัยอนุบาลมีความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นมากขึ้น เนื่องจากการเข้าใจผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข การเข้าใจผู้อื่น และเคารพผู้อื่นช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กได้ (Catislo et al., 2013) นอกจากนี้ Eisenberg et al. (1995) ชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมทางสังคมช่วยให้เด็กวัยอนุบาลมีพัฒนาการด้านอารมณ์และพัฒนาการด้านสังคมที่ดี มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น รู้จักการแบ่งปัน มีน้ำใจ และช่วยเหลือผู้อื่นได้ สอดคล้องกับ Stattron and Reod (2004) ที่กล่าวว่า การพัฒนาและส่งเสริมการควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมในเด็กวัยอนุบาล จะส่งผลต่อพัฒนาการด้านสังคมของเด็กเป็นอย่างมาก ดังนั้นเด็กจึงควรได้รับการส่งเสริมเพื่อสร้างพื้นฐานสำคัญ และเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กเมื่อโตขึ้น นอกจากนี้ Findlay et al. (2006) ได้ทำการศึกษา พบว่า ความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น พฤติกรรมเสริมสร้างสังคม และความเข้าใจทางสังคมนั้นมีความสัมพันธ์กัน หากเด็กมีความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นมากก็จะส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมมากขึ้น

ความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น คือ ความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น มีความเห็นใจ และเข้าใจในสถานการณ์ ความรู้สึก และแรงกระตุ้นของผู้อื่น เป็นความสามารถในการสมมติตนเองอยู่ในสถานการณ์เดียวกับผู้อื่น (Findlay et al., 2006) ทำให้เข้าใจในการกระทำหรือพฤติกรรมของผู้อื่น Elias and Arnold (2006) กล่าวว่า ความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาลเป็นทักษะสำคัญของพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม ได้แก่ การแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับการรับรู้ เข้าใจและรู้สึกร่วมกับผู้อื่น แสดงความเคารพ และยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้

ความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาลเกิดได้จากหลายปัจจัย ได้แก่ การควบคุมอารมณ์ของเด็ก ความสามารถในการพูด และการขัดเกลาทางสังคมของผู้ปกครอง โดยบริบทของครอบครัว และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถทางสังคมและอารมณ์ของเด็ก จากการศึกษาของ Chan et al. (2009) พบว่า รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาลในทุกด้าน และมีความสัมพันธ์กับการขัดเกลาทางอารมณ์ และสังคม การแสดงออกของผู้ปกครองต่อเด็กในการขัดเกลาทางอารมณ์ ส่งผลต่อวิธีการที่เด็กจะแสดงออกทางอารมณ์ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเป็นสิ่งที่เข้าใจยากสำหรับเด็กวัยอนุบาล ส่งผลให้เด็กเกิดพฤติกรรมต่อต้านผู้อื่น หากเด็กได้รับการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น จะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี การพูดคุยกันในครอบครัวเกี่ยวกับประสบการณ์ทางอารมณ์จะช่วยให้เด็กสามารถเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกผู้อื่นได้มากขึ้น (Salmon et al., 2009) จากการวิจัยของ Taylor et al. (2013) ที่กล่าวไว้ว่า ความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูและพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก การเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในเด็กวัยอนุบาล การเลี้ยงดูด้วยพฤติกรรมเชิงลบ เช่น การควบคุมการใช้ความรุนแรงและการลงโทษทางร่างกาย มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในเด็กวัยอนุบาล

การส่งเสริมให้เด็กวัยอนุบาลมีความเข้าใจในความรู้สึกผู้อื่น จะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และมีพฤติกรรมที่แสดงถึงการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นได้ เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคม ซึ่งจะช่วยลดปัญหาพฤติกรรมทางสังคมที่กล่าวไว้ข้างต้นได้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครอง โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง ในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล เนื่องจากพบแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้านพฤติกรรมทางสังคมในเด็ก อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติของผู้ปกครองว่า ส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นแก่เด็กวัยอนุบาลอย่างไร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำ ความเข้าใจสภาพการณ์ และแนวโน้มพัฒนาการด้านสังคมของเด็กวัยอนุบาล อันจะนำไปสู่การนำเสนอแนวทางการสร้างความเข้าใจ และความร่วมมือกับผู้ปกครองในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นแก่เด็กวัยอนุบาล

วัตถุประสงค์

เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่ดี ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็ก และด้านการขยายประสบการณ์

วิธีการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลและเอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล ได้แก่ แนวทางการพัฒนาความเข้าใจความรู้สึกในเด็กของ Goodstart (2018) เคล็ดลับในการปลูกฝังความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในเด็กของ Making Caring Common (2018) และแนวทางในการแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อเด็กของ Morin (2021) สังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง ความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นแบบอย่างทางอารมณ์และสังคม ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ และด้านการขยายประสบการณ์ (ตาราง 1)

ตาราง 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ประเด็นที่ศึกษา	ประเด็นหลัก
ความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในเด็กวัยอนุบาล	1. การเป็นแบบอย่างทางอารมณ์และสังคม 1.1 การจัดการอารมณ์ตนเอง 1.2 การแสดงออกถึงความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น 2. การสร้างปฏิสัมพันธ์ 2.1 การตอบสนองต่อเด็ก 2.2 การให้คำแนะนำทางอารมณ์และสังคม 3. การขยายประสบการณ์ 3.1 การจัดกิจกรรม 3.2 การมอบหมายความรับผิดชอบ

2. กำหนดประชากร และตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้ปกครองเด็กอนุบาล โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 245 คน

2.2 ตัวอย่าง ผู้ปกครองเด็กอนุบาล โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 กำหนดขนาดตัวอย่างจากสูตรของทาร์เยอร์ ยามาเน่ โดยใช้ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม 5% ได้ขนาดตัวอย่าง 153 คน ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ โดยส่งเพื่ออัตราการตอบกลับ เป็นตัวอย่างทั้งสิ้น 200 คน

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามผู้ปกครอง เรื่อง ความคิดเห็นในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ การเป็นแบบอย่างพฤติกรรมทางอารมณ์และสังคม การสร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็ก และการขยายประสบการณ์ โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.1 กำหนดลักษณะ โครงสร้างเนื้อหา และข้อคำถามในแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยกำหนดจำนวนข้อและค่าน้ำหนัก

3.2 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และตรวจสอบความเหมาะสมในการใช้ภาษา ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.84 หมายถึงแบบสอบถามมีคุณภาพ นำไปใช้ได้

3.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงไปทดลองใช้กับผู้ปกครองเด็กอนุบาลที่มีบริบทของโรงเรียนคล้ายกับตัวอย่างแต่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 32 คน ผู้วิจัยคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น ได้เท่ากับ 0.952 แสดงว่าแบบสอบถามมีคุณภาพ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามออนไลน์ ได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 188 ฉบับ คิดเป็นร้อยละของแบบสอบถามที่ได้กลับคืน ร้อยละ 94 มีแบบสอบถามที่ตอบโดยไม่ตั้งใจจำนวน 7 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 3.5 ผู้วิจัยทำการตัดแบบสอบถามที่ตอบโดยไม่ตั้งใจทิ้ง เหลือแบบสอบถามทั้งสิ้น 181 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.5

5. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 : ความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อแปลผล และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง แปลผลตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.51–5.00	หมายถึง ความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.51–4.50	หมายถึง ความคิดเห็นในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.51–3.50	หมายถึง ความคิดเห็นในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.51–2.50	หมายถึง ความคิดเห็นในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00–1.50	หมายถึง ความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 : ข้อเสนอแนะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนับความถี่ จัดหมวดหมู่ข้อมูล และเรียบเรียงคำตอบ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล และข้อเสนอแนะ สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 79.0 มีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.7 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 37.6 ประกอบอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 22.1 มีความสัมพันธ์เป็นมารดาของเด็ก คิดเป็นร้อยละ 73.5 มีจำนวนบุตร 2 คน คิดเป็นร้อยละ 48.6

ในช่วงเวลาว่างส่วนใหญ่เลือกทำกิจกรรมทำอาหาร คิดเป็นร้อยละ 43.6 พาไปห้างสรรพสินค้า คิดเป็นร้อยละ 42.5 อ่านหนังสือร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 40.9 ทำงานศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 36.5 และพาไปสวนสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 30.9 จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของบุตรหลาน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 44.2 ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 43.1

2. ความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล

ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาลอยู่ในระดับมาก ($M = 4.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การสร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็กมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงที่สุด ($M = 4.41$) รองลงมาคือ การเป็นแบบอย่างทางอารมณ์และสังคม ($M = 4.14$) และการขยายประสบการณ์ ($M = 4.24$) ตามลำดับ

ตาราง 2

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล

ประเด็นที่ศึกษา	ระดับความคิดเห็น (n=181)		
	M	SD	แปลผล
1. การเป็นแบบอย่างทางอารมณ์และสังคม	4.14	.487	มาก

ตาราง 2 (ต่อ)

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึก
ผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล

ประเด็นที่ศึกษา	ระดับความคิดเห็น (n=181)		
	M	SD	แปลผล
1.1 การจัดการอารมณ์ตนเอง	3.97	.517	มาก
1.2 การแสดงออกถึงความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น	4.25	.564	มาก
2. การสร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็ก	4.41	.491	มาก
2.1 การตอบสนองต่อเด็ก	4.48	.519	มาก
2.2 การให้คำแนะนำทางอารมณ์และสังคม	4.33	.549	มาก
3. การขยายประสบการณ์	4.18	.669	มาก
3.1 การจัดกิจกรรม	4.17	.736	มาก
3.2 การมอบหมายความรับผิดชอบ	4.18	.687	มาก
รวม	4.24	.499	มาก

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบรอง สรุปได้ดังนี้

1. การเป็นแบบอย่างทางอารมณ์และสังคม พบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้ง 2 องค์ประกอบรอง โดยการแสดงออกถึงความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ($M = 4.25$) และรองลงมาคือ การจัดการอารมณ์ตนเอง ($M = 3.97$)

1.1 การจัดการอารมณ์ตนเอง พบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ($M = 4.21$) และรองลงมาคือ การสะท้อนความรู้สึกของตนเอง ($M = 3.35$)

1.2 การแสดงออกถึงความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น พบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($M = 3.97$) โดยการสื่อสารกับผู้อื่นด้วยความใส่ใจมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ($M = 4.34$) และรองลงมาคือ การทำความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ($M = 3.83$)

ตาราง 3

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึก
ผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล ด้านการเป็นแบบอย่างทางอารมณ์และสังคม

รายการ	ระดับความคิดเห็น (n = 181)		
	M	SD	แปลผล
1.1 การจัดการอารมณ์ตนเอง	3.97	.517	มาก
1.1.1 การดูแลจิตใจตนเอง	4.06	.686	มาก
1.1.2 การแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม	4.21	.588	มาก
1.1.3 การสะท้อนความรู้สึกของตนเอง	3.35	1.031	ปานกลาง
1.2 การแสดงออกถึงความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น	4.25	.564	มาก

ตาราง 3 (ต่อ)

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึก
ผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล ด้านการเป็นแบบอย่างทางอารมณ์และสังคม

รายการ	ระดับความคิดเห็น (n = 181)		
	M	SD	แปลผล
1.2.1 การทำความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น	3.83	.986	มาก
1.2.2 การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความใส่ใจ	4.29	.628	มาก
1.2.3 การสื่อสารกับผู้อื่นด้วยความใส่ใจ	4.34	.594	มาก
รวม	4.14	.487	มาก

2. ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็ก พบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้ง 2 องค์ประกอบ โดยการตอบสนองต่อเด็กมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ($M = 4.48$) และรองลงมาคือ การให้คำแนะนำทางอารมณ์และสังคม ($M = 4.33$)

2.1 การตอบสนองต่อเด็ก พบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($M = 4.48$) โดยการตอบสนองด้วยอวัจนภาษามีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ($M = 4.62$) และรองลงมาคือ การตอบสนองด้วยวัจนภาษา ($M = 4.27$)

2.2 การให้คำแนะนำทางอารมณ์และสังคม พบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($M = 3.97$) โดยการระบุชื่ออารมณ์ และความรู้สึก และการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ($M = 4.50$) และรองลงมาคือ การใช้ข้อความที่แสดงความใส่ใจ ($M = 4.14$)

ตาราง 4

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึก
ผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็ก

รายการ	ระดับความคิดเห็น (n = 181)		
	M	SD	แปลผล
2.1 การตอบสนองต่อเด็ก	4.48	.519	มาก
2.1.1 การตอบสนองด้วยวัจนภาษา	4.27	.661	มาก
2.1.2 การตอบสนองด้วยอวัจนภาษา	4.62	.537	มากที่สุด
2.2 การให้คำแนะนำทางอารมณ์และสังคม	4.33	.549	มาก
2.2.1 การระบุชื่ออารมณ์และความรู้สึก	4.50	.637	มาก
2.2.2 การใช้ข้อความที่แสดงความใส่ใจ	4.14	.865	มาก
2.2.3 การปฏิบัติต่อผู้อื่น	4.31	.792	มาก
2.2.4 การทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.50	.696	มาก
2.2.5 การแก้ไขความขัดแย้ง	4.19	.850	มาก
รวม	4.41	.491	มาก

3. ด้านการขยายประสบการณ์ พบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้ง 2 องค์ประกอบ โดยการมอบหมายความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ($M = 4.18$) และรองลงมา คือ การจัดกิจกรรม ($M = 4.17$)

3.1 การจัดกิจกรรม พบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($M = 4.17$) โดยการเล่นมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ($M = 4.20$) และรองลงมาคือ การอ่านนิทาน ($M = 4.15$)

3.2 การมอบหมายความรับผิดชอบ พบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($M = 4.18$) โดยการทำกิจกรรมจิตอาสามีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ($M = 4.28$) และรองลงมาคือ การดูแลสิ่งมีชีวิต ($M = 4.03$)

ตาราง 5

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล ด้านการขยายประสบการณ์

รายการ	ระดับความคิดเห็น (n = 181)		
	M	SD	แปลผล
3.1 การจัดกิจกรรม	4.17	.736	มาก
3.1.1 การเล่น	4.20	.718	มาก
3.1.2 การอ่านนิทาน	4.15	.807	มาก
3.2 การมอบหมายความรับผิดชอบ	4.18	.842	มาก
3.2.1 การดูแลสิ่งมีชีวิต	4.03	.986	มาก
3.2.2 การทำกิจกรรมจิตอาสา	4.28	.691	มาก
รวม	4.18	.669	มาก

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ข้อมูลจากแบบสอบถาม มีผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม 2 ประเด็น ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์เลี้ยงช่วยให้เด็กมีความอ่อนโยน และมีเมตตา มากกว่าการเล่าเหตุการณ์หรือสร้างเรื่องสมมุติขึ้นมา (1 คน) และกิจกรรมที่มีความหลากหลายและได้พบปะผู้คนจะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจผู้อื่น (1 คน)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายจากผลการวิจัย ดังนี้

ข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้ปกครองประเมินว่า เด็กวัยอนุบาลมีความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นในเด็กวัยอนุบาล อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นแก่เด็กวัยนี้ โดยผู้ใหญ่มีบทบาทในการส่งเสริมให้เด็กมีความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ทั้งนี้ Elias (2004) กล่าวว่า ความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเป็นทักษะจำเป็นและสำคัญในการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม ช่วยให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยจากผลการวิจัย พบว่า ด้านที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์

กับเด็ก แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองเข้าใจว่า ปฏิสัมพันธ์ที่กระหว่างผู้ใหญ่และเด็กเป็นหนทางหนึ่งในการส่งเสริมให้เด็กเกิดความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นได้มากขึ้น สอดคล้องกับ Making Caring Common (2018) ที่กล่าวไว้ว่าการสื่อสารกับเด็กเกี่ยวกับข่าวหรือเรื่องราวต่าง ๆ นั้น จะช่วยให้เด็กเข้าใจมุมมอง ความคิด และความรู้สึกของผู้อื่นได้มากขึ้น ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. การเป็นแบบอย่างทางอารมณ์และสังคม ผลการวิจัย พบว่า การเป็นอย่างในการแสดงออกถึงความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด กล่าวคือ ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่า การเป็นแบบอย่างให้แก่เด็กในการทำ ความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น การปฏิบัติ และการสื่อสารกับผู้อื่นด้วยความใส่ใจจะ ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นมากขึ้น ซึ่งเด็กวัยอนุบาลเรียนรู้ได้ดีจากการเลียนแบบ การที่ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงออกถึงความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้เด็กมีความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นได้มากขึ้น สอดคล้องกับ Goodstart (2018) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้ปกครองเป็นครูคนสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นแก่เด็ก และบทบาทสำคัญของผู้ปกครองในการส่งเสริม คือ การเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น Morin (2021) กล่าวว่า การที่ผู้ปกครองแสดงให้เด็กเห็นถึงความเข้าใจ สามารถช่วยสร้างแรงจูงใจ และส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ การตอบสนองด้วยความใส่ใจอีกด้วย ซึ่ง MacDonald (2013) ได้กล่าวถึงพัฒนาการการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็ควัยอนุบาล 3-5 ปีไว้ว่า เด็กวัยนี้เริ่มพัฒนาและเรียนรู้การเข้าใจมุมมองของผู้อื่นผ่านสถานการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว ดังนั้น การที่ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมการแสดงออกถึงความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นจะช่วยให้เด็กเรียนรู้และพัฒนาความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นได้ดี

ในขณะที่เดียวกันพบว่า การจัดการอารมณ์ตนเองมีค่าเฉลี่ยคะแนนน้อยที่สุด อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ต้องออกไปทำงานตลอด ทำให้ไม่มีเวลาในการดูแลหรือสะท้อนอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง ทั้งนี้ Making Caring Common (2018) กล่าวว่า การหาเวลาในการดูแลจิตใจตนเองและสะท้อนความรู้สึกของตนเอง เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดง ความเข้าใจผู้อื่น

2. การสร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ผลการวิจัย พบว่า การตอบสนองด้วยวจนภาษาต่อเด็กมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่า การส่งเสริมให้เด็กเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นนั้นมีปัจจัยสำคัญ คือ การตอบสนองเด็กด้วยการโอบกอดหรือการแสดงสีหน้า ท่าทาง สอดคล้องกับ Morin (2021) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้ปกครองควรฟังอย่างตั้งใจและทบทวนในสิ่งที่เด็กกำลังพูด เพื่อเป็นการแสดงให้เด็กเห็นว่า เด็กมีสิทธิ์ที่จะรู้สึกอย่างที่เขาารู้สึก และตระหนักว่า ความรู้สึกของเด็กเป็นเรื่องจริง ซึ่งเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมให้เด็กมีความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นนั่นเอง ผู้วิจัยพบว่า การตอบสนองด้วยวจนภาษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนที่สูงเช่นกัน ทั้งนี้เพราะการสื่อสารกับเด็กเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้เด็กและผู้ปกครองเกิดความเข้าใจกัน สอดคล้องกับ Lerner and Parlakian (2021) ที่ได้กล่าวว่า การใช้น้ำเสียงที่อ่อนโยน นุ่มนวล และเลือกใช้คำพูดเชิงบวกในการสื่อสารกับเด็ก จะช่วยให้เด็กเห็นความสำคัญของการตระหนักรู้ในตนเอง ซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นฐานสำคัญของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น และยังสอดคล้องกับหัวใจสำคัญของการส่งเสริมการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น

ที่ Making Caring Common (2018) ได้กล่าวไว้ว่า การแสดงออกอย่างมีจริยธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งการสื่อสารทำให้เด็กเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้น นอกจากนั้นการเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุย แสดงความคิดเห็นจะช่วยให้เด็กได้สะท้อนพฤติกรรมความเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้มากขึ้น ผู้ปกครองควรรับฟังเด็กอย่างตั้งใจ สอดคล้องกับแนวทางการตอบสนองด้วยความใส่ใจ

3. การขยายประสบการณ์ ผลการวิจัย พบว่า การมอบหมายความรับผิดชอบให้แก่เด็กมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงที่สุด การมอบหมายความรับผิดชอบให้เด็กได้ทำกิจกรรมเพื่อผู้อื่น ได้แก่ การแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่น การทำกิจกรรมเพื่อสังคม การช่วยเหลือผู้อื่น ส่งเสริมให้เด็กได้มีประสบการณ์ในการแสดงพฤติกรรมที่แสดงถึงความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เมื่อได้ปฏิบัติบ่อยครั้งจะช่วยให้เด็กเข้าใจถึงความแตกต่างของผู้อื่น (Making Caring Common, 2018) เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผู้ปกครองไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับการชวนเด็กทำกิจกรรมเพื่อสังคมภายในชุมชน เช่น การเตรียมหน้ากากอนามัยใส่ของเพื่อแจกผู้อื่น การทำอาหารแจกผู้อื่น อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองมีความกังวลเกี่ยวกับเชื้อโรคและการแพร่เชื้อได้ ในขณะที่การดูแลสิ่งมีชีวิต มีคะแนนใกล้เคียงกันทุกรายการ เนื่องจากผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่า การจะส่งเสริมให้เด็กมีความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นผ่านการสอนหรือเล่าเรื่องราวค่อนข้างยาก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยงหรือการดูแลสิ่งมีชีวิตจะช่วยให้เด็กมีความอ่อนโยนและมีเมตตามากขึ้น สอดคล้องกับ Goodstart (2018) ที่กล่าวไว้ว่า การมอบหมายให้เด็กได้ดูแลสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ จะทำให้เด็กมีจิตใจที่อ่อนโยนและมีเมตตา ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

การเล่นเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ของเด็กวัยอนุบาล และหนังสือนิทานเป็นสิ่งที่คู่กับเด็กเช่นกัน และเมื่อพิจารณาจากข้อมูลทั่วไป ในประเด็นของกิจกรรมที่ผู้ปกครองทำร่วมกับเด็กในเวลาว่าง พบว่าการอ่านหนังสือนิทาน เป็นกิจกรรมที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ทำกับเด็กที่บ้านเป็นประจำ ซึ่ง Goodstart (2018) ได้กล่าวไว้ว่า การอ่านนิทานร่วมกับเด็กเพื่อเชื่อมโยงความรู้สึกและพฤติกรรมของตัวละคร และเรื่องราวในนิทาน เป็นหนึ่งในแนวทางการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นในเด็กวัยอนุบาลอีกด้วย และ Lerner and Parlakian (2021) ได้แนะนำให้ผู้ปกครองเลือกหนังสือนิทานที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับอารมณ์ และความรู้สึก ในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล ทำให้ได้แนวทางในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล โดยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีความเหมาะสมสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดจนผู้ที่สนใจนำไปใช้ในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล โดยครูสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมหรือนำแนวทางในการปฏิบัติแก่ผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรม

ทางอารมณ์ และสังคมที่ดีของเด็กวัยอนุบาล และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเครื่องมือการวิจัยนี้ไปใช้ในการศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครอง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดนโยบายที่จะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมทางอารมณ์ และสังคมที่ดีของเด็กวัยอนุบาล

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้ข้อมูลเฉพาะความคิดเห็นของผู้ปกครองในการส่งเสริมความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาลเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเด็กวัยอนุบาล ทั้งในมิติของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม เพื่อที่จะได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการออกแบบการพัฒนาพฤติกรรมที่ดีทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ญาณี เหล่าวิริยะรัตน์. (2552). ผลของการเล่นบทบาทที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กอนุบาล [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/16578>

ภาษาอังกฤษ

- Catisslo, R., Salguero, J. M., Berrocal, P. F., & Ballureka, N. (2013). Effects of an emotional intelligence intervention on aggression and empathy among adolescents. *Journal of Adolescence*, 36(5), 883-892. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2013.07.001>
- Chan, S. M., Bowes, J., & Wyver, S. (2009). Parenting style as a context for emotion socialization. *Early Education and Development*, 20(4), 631-656. <https://doi.org/10.1080/10409280802541973>
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Murphy, B., Maszk, P., Smith, M., & Karbon, M. (1995). The role of emotionality and regulation in children's social functioning: A longitudinal study. *Child Development*, 66(5), 1360-1384. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1995.tb00940.x>
- Elias, M. J. (2004). The connection between social-emotional learning and learning disabilities: Implications for intervention. *SAGE Journals*, 27(1), 53-63. <https://doi.org/10.2307/1593632>
- Elias, M. J., & Arnold, H. (2006). *The educator's guide to emotional intelligence and academic achievement: Social-emotional learning in the classroom*. SAGE.

- Findlay, L. C., Girardi, A., & Coplan, R. J. (2006). Links between empathy, social behavior, and social understanding in early childhood. *Early Childhood Research Quarterly*, 21(3), 347-359. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2006.07.009>
- Goodstart. (2018, February 22). *Why teaching children empathy is more important than ever*. Goodstart Early Learning. <https://www.goodstart.org.au/news-and-advice/february-2018/why-teaching-children-empathy-is-important>
- Ho, J., & Funk, S. (2018). Promoting young children's social and emotional health. *Young Children*, 73(1), 1-19. <https://www.naeyc.org/resources/pubs/yc/mar2018/promoting-social-and-emotional-health>
- Lerner, C., & Parlakian, R. (2021). *How to help your child develop empathy*. Zero to Three. <https://www.zerotothree.org/resources/5-how-to-help-your-child-develop-empathy>
- MacDonald, A. (2013). *Evaluation of roots of empathy programme by north lanarkshire psychological service*. Action for Children. <https://www.bl.uk/collection-items/roots-of-empathy-evaluation-of-the-roots-of-empathy-programme-by-north-lanarkshire-psychological-service>
- Making Caring Common. (2018, October). *5 tips for cultivating empathy*. The President and Fellows of Harvard College. <https://mcc.gse.harvard.edu/resources-for-families/5-tips-cultivating-empathy>
- Morin, A. (2021). *9 ways to show empathy when your child is struggling*. Understood. <https://www.understood.org/en/learning-thinking-differences/understanding-childrens-challenges/talking-with-your-child/9-ways-to-show-empathy-when-your-child-is-struggling>
- Salmon, K., Dadds, M. R., Allen, J., & Hawes, D. J. (2009). Can emotional language skills be taught during parent training for conduct problem children?. *Child Psychiatry and Human Development*, 40(4), 485-498. <https://doi.org/10.1007/s10578-009-0139-8>
- Sellers, R., Maughan, B., Pickles, A., Thapar, A., & Collishaw, S. (2015). Trends in parent and teacher rated emotional, conduct and ADHD problems and their impact in prepubertal children in Great Britain: 1999–2008. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56(1), 49-57. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12273>
- Statton, C. W., & Reid, M. J. (2004). Strengthening social and emotional competence in young children - The foundation for early school readiness and success: Incredible

years classroom social skills and problem-solving curriculum. *Infants and Young Children*, 17(2), 96-113. <https://doi.org/10.1097/00001163-200404000-00002>

Taylor, Z. E., Eisenberg, N., Spinrad, T. L., Eggum, N. D., & Sulik, M. J. (2013). The relations of ego-resiliency and emotion socialization to the development of empathy and prosocial behavior across early childhood. *Emotion*, 13(5), 822-831. <https://doi.org/10.1037/a0032894>